

Meerjarenprogramma Vlaams Bouwmeester 2026-2030

Inhoudstabel

1. Projectwerking en advies	6
1.1 Advies	6
1.2 Open Oproep	6
1.3 Oproep aan geïnteresseerden	6
1.4 Pilootprojecten	7
2. Publiekswerking en verbindende partnerschappen.....	7
2.1 Publiekswerking.....	7
2.1.1 Communicatie	7
2.1.2 Atelier	7
2.1.3 Lezingen	7
2.1.4 Website.....	7
2.1.5 Nieuwsbrief	8
2.1.6 Sociale media.....	8
2.1.7 Prijs Wivina Demeester	8
2.2 Publicaties.....	8
2.3 Opinie	8
2.4 Samenwerking met vakpers	8
2.5 Architectuurkwaliteitsbeleid	8
2.5.1 Partnerschap met het Vlaams Architectuurinstituut	8
2.5.2 Overleg tussen de Vlaamse Bouwmeester, de stadsbouwmeesters en kwaliteitskamers in Vlaanderen	9
2.5.3 Kennisuitwisseling met de Nederlandse Rijksbouwmeester	9
2.5.4 EDAP	9
2.5.5 Davos Alliance.....	9
2.6 Verbindend en geïntegreerd samenwerken met overheidspartners	9
2.6.1 Departement Omgeving	10
2.6.2 Wonen in Vlaanderen	10
2.6.3 Het Facilitair Bedrijf	10
2.6.4 Team Stedenbeleid	11
2.6.5 Agentschap Onroerend Erfgoed	11
2.6.6 Platform Kunst in Opdracht	11
2.6.7 Samenwerking in functie van themawerking.....	11
2.7 Zetelen in jury's en stuurgroepen, regelmatige deelname aan overleg met het oog op kwaliteitsborging	11

2.7.1 Platform Toekomst Parochiekerken	11
2.7.2 Scholen van Vlaanderen	11
2.7.3 WinVorm.....	11
2.7.4 Universiteit Gent	12
3. Themawerking	12
3.1 Themawerking Wonen	12
3.1.1 Labo Ruimte Betaalbaar Wonen.....	12
3.1.2 Pilootprojecten coöperatief wonen	12
3.1.3 Pilootprojecten sociale woonwijken	12
3.1.4 Kleinschalige verdichting in verkavelingswijken	13
3.1.5 Beleidsadvies wonen en omgeving aan de hand van testcases	13
3.1.6 Labo Ruimte Metro-Polis	13
3.2 Themawerking Publieke Ruimte.....	13
3.2.1 Onderzoek rond sociaal inclusief ontwerpen.....	14
3.2.2 Thematische projectoproep publieke ruimte.....	14
3.2.3 Festival van de publieke ruimte.....	14
3.3 Themawerking Open Ruimte.....	14
3.4 Themawerking Infrastructuur.....	14
3.5 Themawerking Verantwoord ruimtegebruik	14
3.5.1 Traject Patrimoniumscan	14
3.5.2 Klimaatadaptief en nature based ontwerpen	15
3.6 Meesterproef.....	15
3.7 Bouwmeester Label	15

Inleiding

Op 1 oktober 2025 trad Véronique Claessens aan als zevende Vlaamse Bouwmeester.

De missie van het bouwmeesterschap is 'het bevorderen van de architectuurkwaliteit van de gebouwde omgeving, opgevat als een synthese van kwaliteiten op het vlak van stedenbouwkundige omgeving, gebruik en beleving, beeldwaarde, bouwtechniek, energie- en kostenbeheer enzovoort. Deze inzet wordt geconcretiseerd in de begeleiding van opdrachtgevers bij publieke en publiek-private projecten op het vlak van het ontwerpen en realiseren van gebouwen, publieke ruimte, landschap en infrastructuur.'

Voor de uitvoering van deze missie focust het bouwmeesterschap op twee kerntaken:

- De ondersteuning en begeleiding van publieke bouwheren (in de breedst mogelijke zin) met het oog op kwaliteitsverhoging van concrete projecten. De begeleiding beoogt ook competentieverhoging van de betrokken bouwheren en ontwerpers. De rol van het bouwmeesterschap is begeleidend, inspirerend en initiërend, nooit plaatsvervangend.
- Visievorming en reflectie inzake architectuurkwaliteit, kwaliteitsvol ontwerpen en bouwen in de hedendaagse samenleving.
- Het bouwmeesterschap is:
 - Een 'instituut' met een 15-tal medewerkers. Dit team heeft in de voorbije 25 jaar expertise ontwikkeld op het vlak van kwaliteitsbevordering van publieke architectuur en publiek opdrachtgeverschap. Hiervoor werden doorheen de jaren een reeks tools en methodes ontwikkeld.
 - Een onafhankelijk expert met een tijdelijk mandaat, de Bouwmeester, die gedurende vijf jaar dit instituut aanstuurt en hierbij eigen accenten legt vanuit een eigen visie en denkkader.
 - Een expertengroep, die het bouwmeesterschap inspireert en ondersteunt, functioneert als een kwaliteitskamer en klankbord en het draagvlak voor het bouwmeesterschap versterkt. Medio 2026 treedt een nieuwe expertengroep aan.

De werking van het bouwmeesterschap steunt op drie pijlers:

1. *Projectwerking en advies*: De Bouwmeester kan, als adviseur van de Vlaamse regering, door elk van haar leden worden aangesproken met adviesvragen rond ruimtelijke aangelegenheden. Daarnaast is het Team Vlaams Bouwmeester hét toegankelijke aanspreekpunt voor alle publieke en semipublieke instanties die worden geconfronteerd met een ruimtelijke opgave en hierbij deskundige ondersteuning wensen.

2. *Publiekswerking en partnerschappen*: De Bouwmeester is de ambassadeur van kwaliteitsvolle architectuur en ruimtelijk ontwerp in Vlaanderen, biedt een forum voor kennisuitwisseling en discussie over deze thema's en heeft vanuit haar specifieke expertise een stem in het maatschappelijk debat. Het Team Vlaams Bouwmeester informeert ook zo breed mogelijk over de eigen werking. Daarnaast gaat het Team Vlaams Bouwmeester partnerschappen en samenwerkingen aan met belangrijke stakeholders.

3. *Themawerking*: De Bouwmeester kan, inspelend op maatschappelijke evoluties of gebeurtenissen, bepaalde kwesties met betrekking tot architectuur van gebouwen, publieke

ruimte, landschap en infrastructuur detecteren en agenderen voor het beleid. Rond deze kwesties kan zij zelf initiatieven nemen, of in partnerschappen initiatieven van derden ondersteunen.

Een vierde pijler, die hier verder niet wordt gedetailleerd, betreft de ondersteunende en interne werking. Naast de organisatie van overlegstructuren die nodig zijn om het team optimaal te laten functioneren, zal vooral ingezet worden op kennisopbouw bij de medewerkers, zodat zij steeds op de hoogte zijn van de jongste innovaties en ontwikkelingen binnen hun vakgebied.

De thema's die de nieuwe Bouwmeester prioritair naar voor wil schuiven, evenals haar visie en ambities daaromtrent, worden uiteengezet in haar ambitienota.

Hierna delen we de verschillende aspecten van de werking van het bouwmeesterschap voor de periode 2026-2030 in volgens de drie bovengenoemde pijlers.

1. Projectwerking en advies

1.1 Advies

Publieke opdrachtgevers kunnen de Vlaamse Bouwmeester contacteren voor advies. Voor projecten van strategisch belang kan het team zelf het initiatief nemen en publieke opdrachtgevers aanspreken om hen bij te staan in hun opdracht. Voor sommige projecten worden intensievere begeleidingstrajecten aangeboden of wordt geadviseerd een kwaliteitskamer op te richten. In functie van de beperkte personeelsmiddelen is het belangrijk om te bepalen welke projecten we prioriteit geven. Daarom zullen we een afwegingskader creëren om de adviesvragen te beoordelen.

1.2 Open Oproep

De Open Oproep is het oudste en bekendste instrument dat door de Bouwmeester wordt ingezet voor de ondersteuning van publieke opdrachtgevers. De procedure laat hen toe ontwerpers te selecteren voor opdrachten op het vlak van architectuur, infrastructuur, stedenbouw of landschapsontwerp. We hebben de ambitie om de Open Oproep procedure in te zetten voor meer projecten. Daarvoor zullen we een communicatiestrategie uitwerken. We zorgen ervoor dat de procedure ook bruikbaar is wanneer de opdrachtgever wil werken met een bouwteamformule. We willen dat via de Open Oproep blijvend wordt ingezet op innovatie. Daartoe verzamelen we kennis rond actuele thema's als circulariteit, participatie of nature based ontwerpen, zodat we de opdrachtgevers optimaal kunnen adviseren. We blijven de procedure continu evalueren en bijsturen zodat zowel publieke opdrachtgevers, ontwerpers als de projectbegeleiders van het Team Vlaams Bouwmeester zo efficiënt mogelijk werken.

Het Team Vlaams Bouwmeester begeleidde doorheen de tijd met deze procedure al meer dan 750 projecten, studies en onderzoeken waarvan meer dan de helft resulteerde in een uitgevoerd publiek bouwproject. Doorheen de tijd merken we een afname van het aantal Vlaamse publieke projecten die via deze procedure worden begeleid. De huidige Vlaamse Bouwmeester betreurt dit en zal zoeken naar nieuwe structurele vormen van samenwerking met de departementen en agentschappen van de Vlaamse overheid, zodat het instrumentarium van de Vlaamse Bouwmeester – in al dan niet aangepaste vorm – opnieuw meer gebruikt wordt door de eigen organisatie.

1.3 Oproep aan geïnteresseerden

De Oproep aan geïnteresseerden (OAG) werd ontwikkeld om (semi)publieke opdrachtgevers te ondersteunen bij de aanstelling van een ontwerpteam of van deskundigen voor opdrachten met een budget tot 140.000 euro exclusief btw. Hiervoor bestaat de mogelijkheid om een aantal ontwerp bureaus rechtstreeks aan te schrijven. Toch willen we, om op een transparante manier te werken, alle ontwerpers de kans geven om voor deze opdrachten hun interesse te laten blijken. Op die manier worden overwogen selecties mogelijk en kunnen we de opdrachtgevers begeleiden in een traject dat juridisch licht is en de nodige kwaliteitsgaranties biedt. Gezien de goede resultaten van deze werkwijze hebben we de ambitie om de Oproep aan geïnteresseerden te promoten, te versterken én thematisch in te zetten om onze impact en resultaten in een aantal domeinen te verhogen. Er wordt werk gemaakt van een thematische projectoproep voor ingrepen in de publieke ruimte.

1.4 Pilootprojecten

Het instrument van de Pilootprojecten willen we gericht inzetten om via concrete realisaties innovatie te versnellen rond een aantal gekozen thema's. Pilootprojecten zijn demonstratieprojecten waarin nieuwe visies, werkwijzen en samenwerkingen voor het eerst in de praktijk worden getest. Ze zetten een kader uit waaraan anderen kunnen verder bouwen. De grote uitdaging bestaat erin, de eenmaligheid van het experiment te overstijgen: de verkregen inzichten moeten doordringen tot de reguliere praktijk en een vertaling krijgen in het beleid. Er wordt aandacht besteed aan deze verankering.

2. Publiekswerking en verbindende partnerschappen

2.1 Publiekswerking

2.1.1 Communicatie

Het is de opdracht van de Vlaamse Bouwmeester om open en transparant te communiceren over alle aspecten van de werking en op te treden als bruggenbouwer. Naast communicatie over de eigen werking zwengelt de Bouwmeester het debat over architectuur(cultuur) aan, door het geven van interviews, het organiseren van debatten enzovoort. We werken een communicatiestrategie uit op maat van onze stakeholders: het brede publiek, het vakgebied, het beleid, de publieke opdrachtgevers en de ontwerpers. Rond de drie cruciale thema's van dit mandaat (wonen, publieke ruimte en verantwoord ontwerpen) willen we bijkomend sensibiliseren en coherente verhaallijnen uitschrijven. We focussen in onze communicatiestrategie op het beter bereiken van publieke actoren.

2.1.2 Atelier

Het Atelier Bouwmeester is de werk-, ontvangst- en presentatieruimte van het Team Vlaams Bouwmeester. Het Atelier is gelegen in de rotonde van de Ravensteingalerij te Brussel en maakt de werking, de thema's en de boodschappen van het Team Vlaams Bouwmeester zichtbaar voor partners, stakeholders en het brede publiek. In lijn met de sterkere publiekswerking, willen we meer vitrinepresentaties, lezingen en andere publieke evenementen organiseren, die inhoudelijk gekoppeld zijn aan de werking van het Team Vlaams Bouwmeester. Daarnaast willen we het Atelier blijvend inzetten als plek waar publieke opdrachtgevers en andere partners worden ontvangen voor vergaderingen, workshops, selectie- en gunningscommissies enzovoort.

2.1.3 Lezingen

Zowel de Bouwmeester als teamleden worden geregeld uitgenodigd voor lezingen en debatten. We beoordelen elke vraag op basis van onze strategische prioriteiten en streven naar een maximale maar gerichte deelname aan het publieke debat.

2.1.4 Website

De website www.vlaamsbouwmeester.be omvat alle informatie over de werking van het team, de nieuwsberichten, een deel van het archief, de inschrijvingsmodule van de Open Oproep en de digitale publicaties en rapporten van door het team geïnitieerde onderzoekstrajecten. De website wordt permanent geüpdatet. Voor bepaalde initiatieven worden subsites gecreëerd.

2.1.5 Nieuwsbrief

Het team geeft ook een digitale nieuwsbrief uit. We zetten de publicatie van de nieuwsbrief verder, om te berichten over de eigen werking en projecten van derden waar we bij betrokken zijn. Ook oproepen, selecties en gunningen worden langs deze weg bekendgemaakt.

2.1.6 Sociale media

Het Team gebruikt de verschillende sociale media als een belangrijke schakel in de communicatie met het doelpubliek. We zullen Instagram, Facebook en LinkedIn actief gebruiken om onze werking in de kijker te zetten en een veelzijdig beeld te geven van de activiteiten van het Team Vlaams Bouwmeester. We zullen de sociale media niet gebruiken als opiniekanaal.

2.1.7 Prijs Wivina Demeester

De Prijs Wivina Demeester voor excellent opdrachtgeverschap wil een hoogstaand stedenbouwkundig, landschappelijk en architecturaal kwaliteitsbeleid bij overheden aanmoedigen. De prijs bekroont opdrachtgevers die met hun voorbeeldige traject, doordachte aanpak en zin voor vernieuwing kwaliteit vooropstellen. Om de Prijs meer onder de aandacht te brengen, zullen we de uitreikingen telkens aan een event koppelen waar het gesprek over architectuurkwaliteit kan worden gestimuleerd.

2.2 Publicaties

Het Team Vlaams Bouwmeester zal een 'Bouwmeester jaarrapport' uitgeven. Dit is een digitaal activiteitenrapport waarin de voornaamste feiten en cijfers over de werking opgenomen en toegelicht worden. Daarnaast kan de werking ook resulteren in thematische publicaties.

2.3 Opinie

De Bouwmeester laat geregeld haar licht schijnen over actuele kwesties door de publicatie van open brieven, artikels en opiniestukken, hetzij via de eigen kanalen, hetzij in de (vak)pers. Middels de uit te werken communicatiestrategie willen we dit aspect van de werking gericht aanpakken.

2.4 Samenwerking met vakpers

Via samenwerkingsovereenkomsten met en bijdragen aan vaktijdschriften als *A+* en *Ruimte* kan het team zijn werking zichtbaar maken en deelnemen aan het maatschappelijk debat. Er verschijnen jaarlijks vier gastbijdragen in het tijdschrift *Ruimte* en vier in *A+*.

2.5 Architectuurkwaliteitsbeleid

2.5.1 Partnerschap met het Vlaams Architectuurinstituut

De Bouwmeester zetelt traditioneel in de raad van bestuur en de algemene vergadering van het VAI. Daarnaast wordt er op regelmatige basis samengewerkt naar aanleiding van het Bouwmeester Label en de Dag van de Architectuur. De Vlaamse Bouwmeester maakt deel uit van de jury van de nieuwe Architectuur Prijs Vlaanderen, die wordt georganiseerd door het VAI.

2.5.2 Overleg tussen de Vlaamse Bouwmeester, de stadsbouwmeesters en kwaliteitskamers in Vlaanderen

De Bouwmeester pleegt overleg met de andere (stads)bouwmeesters, kwaliteitskamers en organisaties die tot doel hebben de architectuurkwaliteit te bevorderen. We initiëren en/of organiseren momenten van onderlinge kennisuitwisseling. De Bouwmeester wil immers onderzoeken op welke manier kwaliteit op lokaal niveau kan bewaakt worden en hoe mechanismen die in de eigen werking succesvol zijn kunnen worden vertaald naar het lokale niveau. Dit kan door een stadsbouwmeester aan te stellen, een kwaliteitskamer of denktanks op te richten enzovoort. Elke keuze heeft voor- en nadelen. We lijsten de mogelijkheden op.

2.5.3 Kennisuitwisseling met de Nederlandse Rijksbouwmeester

Met de Nederlandse Rijksbouwmeester bestaan al jarenlang contacten, waarbij de teams hun ervaringen uitwisselen. We blijven deze vruchtbare ontmoetingen organiseren.

2.5.4 EDAP

EDAP (European Directors on Architecture Policies) is een informeel netwerk van administraties die werken rond architectuurbeleid in de verschillende Europese landen. In vergaderingen en conferenties worden actuele thema's besproken. Binnen het EDAP-netwerk heeft het Team Vlaams Bouwmeester samen met de Cellule Architecture een werkgroep rond overheidsopdrachten opgericht, met als doel de Europese wetgeving bij te stellen. Deze werkgroep vergadert geregeld online en presenteert de vorderingen tijdens de halfjaarlijkse EDAP-meetings. We vertegenwoordigen Vlaanderen op de EDAP-vergaderingen en conferenties. In de werkgroep rond overheidsopdrachten nemen we een actieve rol op om de Vlaamse belangen te behartigen.

2.5.5 Davos Alliance

De Davos Baukultur Alliance brengt partijen uit de publieke sector, het bedrijfsleven en het maatschappelijk middenveld samen om de ontwikkeling van innovatieve praktijken te bevorderen. We vertegenwoordigen Vlaanderen als lid van de Alliance en nemen deel aan de activiteiten die interessant zijn in functie van kennisopbouw en internationale uitwisseling.

2.6 Verbindend en geïntegreerd samenwerken met overheidspartners

De taak van de Vlaamse Bouwmeester bestaat erin, de Vlaamse en lokale overheden te adviseren, te begeleiden, te inspireren en te sensibiliseren rond ruimtelijke kwaliteit. Als onafhankelijke expert bewaakt ze de kwaliteit van publieke projecten en slaat ze een brug tussen overheden en ontwerppraktijk. Het is geen toeval dat het instituut van de Vlaamse Bouwmeester ressorteert onder de minister-president. Die positionering verleent het bouwmeesterschap een uitgesproken transversale rol en maakt het mogelijk om over beleidsdomeinen heen te werken, verbanden te leggen en samenhang te bewaken.

Sommige departementen en agentschappen zijn intussen vertrouwd met de werking van de Bouwmeester en werken structureel samen, andere veel minder. Daar ligt nog werk: de Bouwmeester zal zich sterker positioneren tussen de Vlaamse beleidslijnen. De meerwaarde van samenwerken met de Bouwmeester moet een vanzelfsprekendheid worden.

De Vlaamse Bouwmeester zal ook waar mogelijk aansturen op een meer geïntegreerde en multidisciplinaire aanpak van projecten. De praktijk wijst immers uit dat een resultaat sterker en beter kan worden als de opgave vanuit verschillende perspectieven benaderd wordt.

Departementen en agentschappen kunnen hun kennis, expertise en middelen samenvoegen om de Vlaamse uitdagingen gecombineerd te realiseren. Dit is des te urgenter, gelet op de schaarste aan ruimte en middelen.

Een aantal van de huidige uitdagingen vraagt ook om een meer regionale aanpak. In bepaalde delen van het land wordt al erg sterk regionaal gebiedsgericht gewerkt. Dit biedt voordelen op vlak van strategische visievorming op lange termijn, kennisdeling, het uitvoeren van sterke projecten maar simpelweg ook capaciteit van medewerkers. De Vlaamse Bouwmeester wil onderzoeken hoe dit model op meer plaatsen in Vlaanderen kan worden uitgerold. De woonuitdaging is bijvoorbeeld een thema waar een regionale aanpak een groot voordeel kan bieden inzake afstemming op woonmarkten, nabijheid van voorzieningen en mobiliteit. Hierover willen we in gesprek gaan met de Vlaamse, provinciale en lokale overheidspartners.

2.6.1 Departement Omgeving

Gezien de sterke inhoudelijke raakvlakken tussen het Team Vlaams Bouwmeester en het Departement Omgeving vindt driemaandelijks overleg plaats tussen de secretaris-generaal en de Vlaamse Bouwmeester. Bijzondere aandacht gaat in deze samenwerking naar de trajecten die verband houden met de actuele uitdagingen rond betaalbaar wonen en de bouwshift, zoals de koppeling van spoorinfrastructuur en ruimtelijke ontwikkeling (Labo Ruimte Metro-Polis), Kustvisie, Hefboomplekken, Open Plus Vlaamse Rand en Labo Ruimte Betaalbaar Wonen.

Labo Ruimte is een in 2013 opgericht structureel samenwerkingsplatform tussen het Team Vlaams Bouwmeester en het Departement Omgeving, dat ontwerp inzet voor toekomstverkenningen.

Het Departement Omgeving en de Vlaamse Bouwmeester slaan tevens de handen in elkaar voor het uitwerken van een strategie om de Vlaamse bouwshift concreet te maken en te begeleiden. We werken samen een aantal acties uit die voortkomen uit de taskforce wonen-ruimte, met onder meer een methodiek voor de opmaak van woonstrategieën en de bouwshiftconvenant.

2.6.2 Wonen in Vlaanderen

Met Wonen in Vlaanderen zet de Vlaamse Bouwmeester een structurele samenwerking op. Doel is de uitwerking van een strategie om de Vlaamse doelstellingen, namelijk 450.000 bijkomende woningen tegen 2050 en 50.000 bijkomende sociale woningen tegen 2042, te bereiken en te bewaken.

2.6.3 Het Facilitair Bedrijf

Met Het Facilitair Bedrijf gaan we periodiek na welke opdrachten we samen kunnen begeleiden. We bewaken mee de architectuurkwaliteit bij het aangaan van huurovereenkomsten (bijvoorbeeld voor de VAC's). We werken ook specifieke adviesprocedures uit voor projecten waarbij HFB optreedt als gemandateerd opdrachtgever. HFB kan ook gebruik maken van de Oproep aan geïnteresseerden voor de selectie van studieteams. Het is onze ambitie om meer projecten van de Vlaamse overheid te begeleiden. Hiervoor gaan we in gesprek met Het Facilitair Bedrijf en andere entiteiten, zodat we onze werkwijzen en procedures maximaal op elkaar kunnen afstemmen of samen een specifieke methodiek kunnen ontwikkelen.

2.6.4 Team Stedenbeleid

Het Team Vlaams Bouwmeester neemt deel aan de werking van het team Stedenbeleid, enerzijds als lid van de jury stadsvernieuwing en anderzijds door afvaardiging van een teamlid in het regieteam van de conceptsubsidie. Het regieteam ondersteunt de opdrachtgevers die een conceptsubsidie ontvangen bij het uitvoeren van de studies. Naar aanleiding van de afschaffing van de projectsubsidies wordt in overleg gegaan met het team Stedenbeleid. We zoeken samen naar alternatieven om verder in te zetten op stadsvernieuwing.

2.6.5 Agentschap Onroerend Erfgoed

Bij de toepassing van het Bouwmeester instrumentarium (Open Oproep, Patrimoniumscan e.a.) komt erfgoed vaak in beeld. Om een correcte omgang met het erfgoed te garanderen en de ad hoc samenwerking te overstijgen, willen we met het Agentschap Onroerend Erfgoed een hernieuwde samenwerkingsovereenkomst afsluiten, waarin afspraken worden gemaakt over de aanpak van deze projecten.

2.6.6 Platform Kunst in Opdracht

Het Platform Kunst in Opdracht heeft tot doel het beleid en de praktijk van kunst in opdracht in de publieke ruimte zichtbaar te maken en te versterken. Er wordt met het Platform Kunst in Opdracht traditioneel samengewerkt in het kader van de Meesterproef Jeugdinfrastructuur en de Prijs Wivina Demeester. De Bouwmeester wil bijkomend onderzoeken hoe een artistieke input ontwerpprocessen kan verrijken, meer bepaald bij het ontwerpen van publieke ruimte.

2.6.7 Samenwerking in functie van themawerking

Met de partners AWW, de Werkvennootschap en MOW initieert de Vlaamse Bouwmeester overleg in functie van de themawerking geïntegreerde infrastructuur. Met ANB, VLM, VMM en Toerisme Vlaanderen initieert de Vlaamse Bouwmeester overleg in functie van de themawerking rond geïntegreerde aanpak van de uitdagingen in de open ruimte.

2.7 Zetelen in jury's en stuurgroepen, regelmatige deelname aan overleg met het oog op kwaliteitsborging

2.7.1 Platform Toekomst Parochiekerken

Het Team Vlaams Bouwmeester zetelt in de stuurgroep van het Platform Toekomst Parochiekerken. We begeleiden het Platform voor het ontwikkelen van zijn instrumentarium wanneer dit betrekking heeft op ontwerp- en ruimtelijke kwaliteit. We begeleiden ook opdrachtgevers die worden doorverwezen door het Platform.

2.7.2 Scholen van Vlaanderen

De Vlaamse Bouwmeester werkt sinds de eerste inhaaloperatie scholenbouw (Scholen van Morgen) samen met Agion en het DBFM consortium aan de kwaliteitsbewaking van schoolgebouwen. We werken aan een nieuwe samenwerkingsvorm, bij voorkeur met de Vlaamse overheidsactoren, voor de kwaliteitsbewaking in lopende en toekomstige DBFM operaties.

2.7.3 WinVorm

WinVorm is een samenwerking tussen de Provincie West-Vlaanderen, de intercommunales WVI en Leiedal, de VLM en het Team Vlaams Bouwmeester. De werking is driedelig: er is een kwaliteitskamer (waarvan de externe leden worden voorgedragen door de Vlaamse Bouwmeester), er zijn twee selectieprocedures die de West-Vlaamse publieke overheden ondersteunen bij de selectie van ontwerpers voor hun projecten (Oproep WinVorm en Selectie WinVorm) en ten slotte zijn er de WinVorm lezingen en daguitstappen. Het Team Vlaams Bouwmeester is vertegenwoordigd in de WinVorm stuurgroep.

2.7.4 Universiteit Gent

De Academische Werkplaats De-Institutionalisering (AWDI) heeft als doel de zorg voor personen met een handicap te innoveren, en dit in diverse leef- en woonomgevingen. De innovatie kan zowel kleinere als grote sociaal-ruimtelijke ingrepen betreffen, zoals het ontsluiten van residentiële zorgcampussen en de ontwikkeling van masterplannen voor nieuwe woonzorginitiatieven. Het Team Vlaams Bouwmeester maakt deel uit van de AWDI, waar we onder meer input leveren voor publicaties en een atelierreeks, en ondersteuning bieden voor de communicatie. Via de AWDI worden opdrachtgevers uit de zorgsector naar het Team Vlaams Bouwmeester geleid.

3. Themawerking

3.1 Themawerking Wonen

Betaalbaar en kwaliteitsvol wonen is een van de meest omvangrijke en complexe opgaven van vandaag. Ze raakt tegelijk aan ruimtelijke ordening en architectuur, verdichting en renovatie, maar ook aan marktmechanismen, grondposities en juridische en financiële kaders. Ze laat zich dan ook niet oplossen door aan één enkele knop te draaien. Als we betaalbaar wonen ernstig willen nemen, moeten we de problematiek integraal en systemisch benaderen. Vandaar dat het thema wonen het voornaamste speerpunt wordt van dit mandaat. De komende vijf jaar willen we de problematiek in kaart brengen en vertalen naar werkbare antwoorden.

3.1.1 Labo Ruimte Betaalbaar Wonen

Het onderzoek gaat over de vraag hoe we uitdagingen op het vlak van betaalbaar en kwaliteitsvol wonen enerzijds, en op vlak van ruimte-inname, klimaat en duurzaamheid anderzijds, aan elkaar kunnen koppelen. De zone Gent-Wetteren-Lokeren geldt hier als testgebied. Vanuit de inzichten uit het onderzoek (dat loopt in 2026-2027) willen we impact genereren op beleid. Hiervoor hebben we regelmatig contact met de kabinetten van de ministers bevoegd voor Omgeving en Wonen, die rechtstreeks betrokken zijn bij de studie.

3.1.2 Pilootprojecten coöperatief wonen

Dit traject betreft de begeleiding, tot en met realisatie, van één of meerdere innovatieve woonprojecten in Vlaanderen waarvan de betaalbaarheid op lange termijn gegarandeerd is door een alternatief eigendomsmodel (coöperatief). De ambitie is de realisatie van minstens één (en liefst meerdere) pilootprojecten. Uit de begeleiding zullen ook lessen getrokken worden om opschaling mogelijk te maken.

3.1.3 Pilootprojecten sociale woonwijken

Vlaanderen investeert de komende legislatuur 6 miljard euro in de realisatie van nieuwe sociale woningen. Dat investeringsprogramma markeert een momentum dat we willen benutten om het woonvraagstuk structureel mee in de juiste richting te sturen. In het verleden kochten sociale huisvestingsmaatschappijen vaak goedkope, slecht gelegen gronden in woonreservegebieden, soms zelfs in overstromingsgevoelige zones. Die praktijk botst niet alleen met de principes van de bouwshift, maar ook met basisprincipes van sociale inclusie: sociale woningen horen niet aan de rand, maar geïntegreerd in dorps- en stadskernen. Deze reeks pilootprojecten betreft het verdichten van te renoveren sociale woonwijken. Onze partners voor dit traject zijn Initia en Wonen in Vlaanderen. We willen een aantal voorbeeldprojecten, waar de ambitie op vlak van verdichting en experiment met nieuwe woonvormen hoog ligt, begeleiden tot en met de realisatie. Daarnaast willen we de lessen uit deze trajecten benutten om aanbevelingen te formuleren voor het beleid rond sociale huisvesting, zodat de verworven inzichten ook in de reguliere werking kunnen worden geïntegreerd.

3.1.4 Kleinschalige verdichting in verkavelingswijken

Dit traject is een vervolg op de studie 'Verkavelingswijken in transformatie', die samen met het Departement Omgeving werd uitgevoerd. Het doel van dit traject is om ontwerprichtlijnen te formuleren en omgevingsambtenaren handvaten aan te reiken bij hun vergunningstrajecten.

3.1.5 Beleidsadvies wonen en omgeving aan de hand van testcases

In de schoot van de taskforce wonen-ruimte werd beslist om via een aantal acties de aanpak van de woonopgave te koppelen aan de doelstellingen van de bouwshift. De Vlaamse Bouwmeester zal samen met het Departement Omgeving en Wonen in Vlaanderen testcases opzetten die inzichten opleveren voor de uitwerking van een methode voor de opmaak van lokale woonstrategieën. Daarnaast willen we samenwerken aan de ontwikkeling van de bouwshiftconvenant als instrument om de productie van betaalbare en kwaliteitsvolle woningen te versnellen en dit op geschikte locaties.

3.1.6 Labo Ruimte Metro-Polis

Labo Ruimte startte in 2020 met 'Metro-Polis, ruimte voor het spoor', een scenario-onderzoek naar de wisselwerking tussen het spoorsysteem en ruimtelijke ontwikkeling rond stations. We onderzoeken op welke manier een sneller, efficiënter en frequenter spoorsysteem en een gewenst ruimtelijk knooppuntenbeleid elkaar ondersteunen. Het eerste testgebied is de corridor Gent-Antwerpen. We testen hoe de methodiek voor knooppuntontwikkeling ook toegepast kan worden op andere gebieden, hoe we de link kunnen leggen met concrete trajecten rond stationsomgevingen en hoe de samenwerking tussen de federale overheid (Infrabel en NMBS) en de Vlaamse overheid vorm kan krijgen.

3.2 Themawerking Publieke Ruimte

Een tweede speerpunt tijdens dit mandaat is de creatie van democratische en inclusieve publieke ruimte. De voorbije jaren lag de focus sterk op klimaatadaptatie: ontharding, vergroening en verkoeling. Die inzet is noodzakelijk en blijft dat ook. Tegelijk willen we de publieke ruimte breder benaderen. Leefbaarheid is niet alleen een ecologische, maar ook een sociale opgave. Ontmoeting, gebruikservaring en herkenning zijn even essentieel. Elke vierkante meter publieke ruimte moet tegelijk bijdragen aan waterberging en biodiversiteit –

én aan sociale samenhang. Dat vraagt om een én-én-benadering: een infiltratiezone kan ook een speelplek zijn, een groen plein kan tegelijk verkoeling bieden en de identiteit van een buurt versterken.

3.2.1 Onderzoek rond sociaal inclusief ontwerpen

Met dit verkennend onderzoek willen we het thema scherpstellen en een kader scheppen voor de thematische oproep. De onderzoekers werken een visie uit op de wijze waarop gebruikers, sociologen, antropologen, kunstenaars, enzovoort betrokken kunnen worden bij ontwerpprocessen voor de publieke ruimte, met aandacht voor nature based ontwerpen.

3.2.2 Thematische projectoproep publieke ruimte

We lanceren een projectoproep aan lokale besturen. Doel is de realisatie van een aantal voorbeeldprojecten in de publieke ruimte, waar specifieke aandacht uitgaat naar sociale inclusie.

3.2.3 Festival van de publieke ruimte

Het festival moet een publieksmoment worden om goed ontworpen publieke ruimte in de kijker te zetten. We gaan op zoek naar partners om dit initiatief uit te bouwen tegen het einde van dit mandaat.

3.3 Themawerking Open Ruimte

Rond dit thema zoeken we naar samenwerkingen met instanties die open ruimte projecten uitvoeren, met als doel ontwerpend onderzoek in te zetten voor een meer geïntegreerde aanpak. We willen het aandeel open ruimte projecten in de adviesverlening van het Team Vlaams Bouwmeester vergroten.

3.4 Themawerking Infrastructuur

De Vlaamse Bouwmeester werkt samen met de verschillende stakeholders die infrastructuurprojecten uitvoeren, met als doel ontwerpend onderzoek in te zetten voor meer geïntegreerde projecten. De ambitie is om meer infrastructuurprojecten op te volgen, zodat een breder gedragen begrip ontstaat van de meerwaarde van ontwerp bij deze projecten.

3.5 Themawerking Verantwoord ruimtegebruik

Met deze initiatieven willen we bijdragen aan oplossingen voor de grote uitdagingen van vandaag, in de eerste plaats de klimaatcrisis. De bouwsector is een van de grootste uitstoters van broeikasgassen, en biedt net daardoor grote kansen om de klimaatdoelstellingen te realiseren. Daarnaast dwingen de schaarste aan ruimte en hulpbronnen ons tot bewuste en verantwoorde keuzes in ontwerp, programmering en uitvoering. De toekomst van het bouwen begint bij het waarderen en herwaarderen van wat er al is. Dat vraagt een nieuwe houding: niet eindeloos uitbreiden en bijbouwen, maar spaarzaam omgaan met ruimte, materialen en middelen, bestaande gebouwen herbestemmen in plaats van stevast te kiezen voor sloop en nieuwbouw, leegstand bestrijden en infrastructuur en ruimte meervoudig gebruiken.

3.5.1 Traject Patrimoniumscan

Het Team Vlaams Bouwmeester wil ter attentie van publieke opdrachtgevers een methodiek ontwikkelen om met behulp van ontwerpend onderzoek zicht te krijgen op de inzetbaarheid

van hun patrimonium. De keuze voor een circulaire benadering van de beschikbare gebouwenvoorraad kan immers een belangrijke stap zijn naar het halen van de klimaatdoelstellingen. Het doel is om noden en bestaande gebouwen te matchen via een brede benadering van het volledige patrimonium. De ontwikkelde methode moet publieke opdrachtgevers in staat stellen om weloverwogen en toekomstgerichte beslissingen te nemen over de inzet, transformatie of eventuele afstoot van hun patrimonium. Er worden één of meerdere gerichte projectoproepen gelanceerd, waarbij publieke opdrachtgevers worden uitgenodigd om met deze vorm van 'patrimoniumplannen' aan de slag te gaan. Ten slotte willen we nagaan of het wenselijk is om via een raamcontract ontwerpteams te selecteren die deze patrimoniumstudies kunnen uitvoeren voor de publieke opdrachtgevers.

3.5.2 Klimaatadaptief en nature based ontwerpen

Er wordt een methodiek uitgewerkt om publieke opdrachtgevers te ondersteunen om klimaatadaptief en nature based denken en handelen in alle projectdefinities te integreren. Deze thema's moeten meer vanzelfsprekend als ontwerputgangspunten worden erkend.

3.6 Meesterproef

Met de Meesterproef worden publieke opdrachtgevers uitgedaagd om jonge ontwerpers en kunstenaars een kans te geven een eerste overheidsopdracht uit te voeren. Onder begeleiding van de Vlaamse Bouwmeester en een projectregisseur kunnen de meest innovatieve en frisse oplossingen, na goedkeuring door een deskundige jury, ook werkelijk worden uitgevoerd. In 2026 staat de Meesterproef in het teken van het thema Jeugdinfrastructuur. In 2028 wordt de Meesterproef georganiseerd rond het thema Publieke Ruimte.

3.7 Bouwmeester Label

Met het Bouwmeester Label wil het Team Vlaams Bouwmeester vernieuwende en beleidsrelevante ideeën oppikken vanuit de onderzoeks- en ontwerppraktijk en zo ongevraagd onderzoek ondersteunen in zijn prille beginfase. Jaarlijks wordt hiertoe een nieuwe oproep gelanceerd.